

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-078-0-5>

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ «SOFT SKILLS» У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ПРОЦЕСІ ГРИ

Лук'янченко О. М.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки і методики початкового навчання
Національний педагогічний університет імені М. Драгоманова*

Васютіна Т. М.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри педагогіки і методики початкового навчання
Національний педагогічний університет імені М. Драгоманова*

Кондратюк О. М.

*кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки і методики початкового навчання
Національний педагогічний університет імені М. Драгоманова
м. Київ, Україна*

В сучасних умовах реформування освіти в Україні, зокрема початкової її ланки, змінюються акценти в пошуках оновлення змісту, методів, форм виховання і навчання успішних особистостей суспільства. Концепція Нової української школи спрямована саме на формування особистісно важливих ключових компетентностей у школярів-початківців, що забезпечують успішність як у освітньому процесі та соціалізації, так і в майбутній професійній діяльності.

Серед якостей, які забезпечують формування означених компетентностей важливим є розвиток «soft skills», що визначається як комплекс навичок особистості, які надають можливість їй бути успішним та високо продуктивним фахівцем у будь-якій професійній галузі незалежно від спеціальності.

Аналіз наукових праць за темою наукового пошуку свідчить, що формування «softskills» є предметом досліджень психології, соціології, педагогіки та інших наук. Так, означена проблема розглядається в працях О. Абашкіної, О. Більшаковської, Є. Гайдученко, В. Давидової, Н. Жадько, С. Наход, Ю. Портланд, О. Сосницької та ін. Узагальнення результатів досліджень вказаних науковців дозволяє констатувати, що більшість з них відносять «soft skills» до соціально-психологічної категорії. Зокрема, О. Більшаковська трактує «soft» як «гнучкість», що передбачає відсутність шаблонності, стереотипності, здатності до змін,

відповідно «skills» як компетентність – готовність, здатність у мінливих ситуаціях спиратися на досвід та інтуїцію [7, с. 179].

Д. Татаурщікова [4] трактує означене поняття як уніфіковані навички та особистісні якості, що підвищують ефективність роботи та взаємодію з іншими людьми. До таких дослідниця відносить уміння здійснювати керівництво особистісним розвитком, надавати допомогу, здатність до самоорганізації, уміння переконувати, наявність лідерських якостей тощо. Особливу роль приділено сформованому емоційному інтелекту, який охоплює набір якостей, необхідних для взаємодії з іншими.

Близькою до цих поглядів є позиція О. Чуланової [5], яка надає провідного значення у структурі «soft skills» емоційній компетентності. Її дослідниця трактує як сукупність навичок особистості, спрямованих на розуміння як власних, так і чужих почуттів та емоцій, а також уміння керувати ними залежно від ситуації з метою організації ефективного виробничого процесу.

Виходячи з вище зазначених теоретичних обґрунтувань актуальності, життєвої необхідності «softs kills» у сучасних працівників, стає доречним те, що реальні суспільно-виробничі потреби вимагають наявності таких якостей у майбутніх представників будь-якої професії. Підґрунтя для їх формування доцільно закладати ще на етапі становлення і розвитку особистості у початковій школі.

Аналіз нормативних документів, що регулюють освітній процес у початковій школі, засвідчує акцентування як Державного стандарту початкової освіти, так і Типових освітніх програм на формуванні у здобувачів освіти не лише предметних компетентностей з кожної освітньої галузі (умовно «hards kills»), а й спільних для всіх компетентностей наскрізних умінь (за сутністю «soft skills»). До них відносять: «уміння висловлювати думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами» [1].

Доречним буде з'ясування сутності деяких, які формуються саме в процесі навчання у початковій школі. Так, критичне мислення – це здатність до розв'язання проблем за допомогою системи суджень. Наявність критичного мислення характеризується такими властивостями як усвідомленість, самостійність, рефлексивність, цілеспрямованість, обґрунтованість, контрольованість, самоорганізованість. Воно закладається у віці «чомучок». Як засвідчує практика НУШ, однією з важливих умов для розвитку критичного мислення є

створення проблемних ситуацій та підтримка допитливості у молодших школярів.

Креативне мислення – здатність генерувати нові ідеї для вирішення конкретних завдань. Паралельно розвивається творчість та «нешаблонне» мислення. Вільне спілкування та творчий простір забезпечує розвиток креативного мислення. Емоційний та соціальний інтелект, а саме співчуття, вміння взаємодіяти, висловлюватися, уважність розвивається під час рефлексії; надає змогу дитині розуміти емоції та ділитися думками, створювати соціальні зв'язки. Новим у глосарії педагога стала «адаптивність» – навичка, що дозволяє швидко знаходити вихід із нестандартної ситуації. Зазначимо, що рівень адаптивності змінюється під впливом виховання, навчання та створених умов [2].

Загальновідомим є факт про те, що гра, особливо для дітей початкової школи має величезний як виховний, соціалізуючий, дидактичний потенціал. В рамках нашого наукового пошуку варто уваги трансформований погляд сучасних зарубіжні педагогів як то Д. Зоша, Е. Хопкінза, Х. Дженсена, К. Лю, К. Пасека, Д. Вайтбрейда та інших щодо реалізації діяльнісного підходу під час навчання через гру [3, с. 8]. Саме завдячуючи зазначеному підходу щодо створення умов для гри у школярів початкової школи мають передусім сформуватися «soft skills». Так, зазначеними науковцями акцентується увага на необхідності такої гри, яка би мала характеристики як радісна, значуща, соціальна, мотивуюча та активна тощо.

Вчені наголошують, що під час організації ігрової діяльності саме радість має бути ключовим аспектом гри, оскільки в процесі відчуття радості виділяється гормон дофамін, який позитивно впливає на пам'ять, увагу, мислення, творчість та мотивацію [8]. Гра, яка несе в собі радість, проявляється у задоволенні, відчутті насолоди, захопленні та інших позитивних емоціях – незалежно від того, спостерігалися вони впродовж короткого періоду часу або ж під час усієї гри. Іншими словами, радість розглядається одночасно як задоволення від виконання завдання, так і від миттєвого відчуття захоплення, розуміння або від успіху після подолання проблем, задоволення від спілкування з однолітками тощо. В результаті це закріплює позитивне налаштування дитини до спілкування та співпраці з іншими особами, стимулює до прояву творчих задумів та ін.

Доречно зупинитися на важливості соціальної функції гри для формування «soft skills» у школярів початкової школи таких як: критичне мислення, розвиток логічної, структурованої мови, креативних вмінь. Так, соціальна взаємодія активізує нейрони мозку, пов'язані

з розумінням психологічного стану оточення, що є важливим для ефективного процесу формування емпатії, емоційного інтелекту у дітей.

Також зазначимо, що через процеси обміну своїми думками, розуміння інших через спілкування діти отримують не лише задоволення від перебування з однолітками, а й вибудовують більш глибокі відносини. На важливість соціальної взаємодії вказував ще Л. Виготський у своїй соціокультурній теорії, наголошуючи, що навчання відбувається через соціальне партнерство [6].

Виділення американськими вченими значущої функції гри обґрунтовано тим, що вона допомагає осмисленню дитиною досвіду, усвідомлення розуміння фактів, якостей певних об'єктів. Керівництво грою на таких засадах сприяє формуванню умінь співвідносити факти, які відомі дитині з реального життя. Це дозволяє позбутися «ілюзії навчання», коли учні співають про алфавіт, але окремо не можуть співставити літеру та звук, який вона позначає.

Таким чином, формування «м'яких навичок» у здобувачів початкової освіти є одним із ключових завдань сучасного педагога НУШ. Для його реалізації провідним методом з величезним потенціалом є гра, ефективність якої простежується за умови організації ігрової діяльності на засадах радості, гармонії та інтерактивної взаємодії між учасниками освітнього процесу.

Література:

1. Державний стандарт початкової освіти. URL: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novuj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/>
2. М'які навички – Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
3. Навчання через гру та діяльнісний підхід: огляд доказів / За ред. Д.М. Зош та ін. DK, LEGO Foundation. 40 с.
4. Татаурщикова Д. *Soft skills*. [Електронний ресурс]. URL <https://4brain.ru/blog/soft-skills/>
5. Чуланова О. Л., Ивонина А. И. Формирование soft skills (мягких компетенций): подходы к интеграции российского и зарубежного опыта, классификация, операционализация. *Управление персоналом и интеллектуальными ресурсами в России*. 2017. № 1 (28).
6. Эльконин Д.Б. Психология игры. Москва: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. 360 с.
7. Biłjowska O. «Soft skills» як необхідна складова якісної професійної підготовки майбутнього вчителя UNIWERSYTET HUMANISTYCZNO-PRZYRODNICZY IM. JANA DŁUGOSZA W

CZEŃSTOCHOWIEURL:<http://dlibra.bg.ajd.czest.pl:8080/dlibra/docmetadat a?id=5918&from=publication>

8. Hirsh-Pasek, K., Zosh, J., Golinkoff, R., Gray, J., Robb, M., & Kaufman, J. Putting education in «educational» apps: Lessons from the Science of Learning. *Psychological Science in the Public Interest*, 2015, P. 3–34.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-078-0-6>

КАТЕГОРІАЛЬНЕ ВИЗНАЧЕННЯ СУБ'ЄКТА СПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тарасова Н. В.

*аспірантка другого року навчання
кафедри психології та педагогічної освіти
Приватний заклад вищої освіти
«Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»
м. Миколаїв, Україна*

Наукові дослідження щодо формування та розвитку суб'єкта спортивної діяльності до останнього часу не набували особливої актуальності і як наслідок був відсутній орієнтир для направленості, змісту та практики підготовки спортсмена від етапу початкової підготовки до етапу максимальної реалізації індивідуальних можливостей та збереження вищої спортивної майстерності.

Ми вважаємо, що окрім завдань загальнофізичної, спеціальної, тактичної та інших видів підготовки, питання становлення суб'єкта спортивної діяльності потребують подальшого дослідження та впровадження у процес психологічної підготовки саме спортсменів підлітково-юнацького віку, оскільки цей вік є сенситивним для спортивних досягнень та підґрунтям для формування якостей, необхідних у професійному спорті.

На етапі початкової підготовки спортсмен може бути представлений як об'єкт управління, але при переході до наступних етапів спортивна майстерність підвищується і як результат відбувається набуття ним якостей суб'єкта спортивної діяльності. На нашу думку, саме суб'єкт може самостійно обирати оптимальні техніко-тактичні дії у тренувально-змагальному процесі, вміло розподіляти сили, відновлюватися